
(fotó: Bogdándi Ferenc)

Arra törekszem, hogy a vizuális kultúra nagyobb jelentőséget, elismertséget kapjon

Mészáros Marianna grafikusművész, művészeti pedagógus Kecskeméten született.

1985: Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, matematika–rajz szak; 1998: Magyar Iparművészeti Egyetem, környezetkultúra–textil szakos középiskolai tanár.

A kecskeméti alkotó műveiben elsősorban a művészettörténet iránti vonzódását próbálja kifejezni. Utazásai során építészeti élményanyagot, motívumokat gyűjt, melyekből dekoratív, összefogott kompozíciójú grafikákat, rézkarcokat, festményeket alkot. 1997-ben falinaptárt, 1998-ban és 2010-ben pedig képeslapsorozatot adtak ki a kecskeméti épületeket feldolgozó műveiből. 1987-től kiállító művész. A Kecskeméti Képzőművészek Közössége és a Műhely Művészeti Egyesület tagja. Az Art Brigád Bt. alapítója, amelynek tagjai művészi ajándékokat, főleg rézkarcokat készítenek különböző témákról, amelyek számukra fontosak; Kecskemétről, Magyarországról, s persze más témákban is találunk a munkák között olyat, amelyet jó szívvel ajándékozhatunk szeretteinknek.

Mi a fontosabb az életében az alkotás, vagy az oktatás?

– Mivel a tanításból élek, így az oktatás. A tanításnak rendelem alá alkotó tevékenységemet. Így csak akkor tudok alkotni, mikor a tanrend „megengedi”. Az alkotást nem úgy kell esetemben elképzelni, hogyha van szabad félórám, akkor nekiállok grafikákat, rézkarcokat készíteni. Inkább a hosszabb tanítási szünetekben alkotok, bár igyekeztem az elmúlt években minden hónapban egy hétvégét kijelölni az alkotó tevékenységre.

Gondolom, az oktatás nem csak azért lényeges, mert abból él.

– Nem, de ez is egy nagyon fontos hivatás, olyannyira, hogy erre tettem fel az életemet. Nagyon hosszú ideig csak a tanításnak rendeltem alá mindent. Körülbelül 7-8 éve elhatároztam, hogy az oktatás területén, amit nagyon muszáj, ami szívügyem – természetesen megtartva a nívót, mert magammal szemben is elvárást fogalmazok meg – azt megcsinálom, de ami nem az, és nem kötelező, arra nemet mondok. Gondolok a tanórán kívüli pluszfeladatokra, melyek időnként elég nagy terhet jelentenek.

Jól veszem ki szavaiból, hogy magával szemben magasra helyezi a mércét?

– Ha arra gondol, hogy minden területen minőségi munkára törekszem, akkor igen.

Szuvenírek Kecskemétről

Csak olyan műveket készít, olyan felkéréseket vállal el, ami által művészileg kiteljesedik, és örömet okoz?

– Valóban nem vállalok el mindent, igaz manapság nem is ostromolják a képzőművészek többségét megrendelésekkel. Kis művészeti vállalkozásommal, az Art Brigád Bt.-vel mi egy űrt töltünk be, mert Kecskemétről nem voltak művészi szuvenírek. Így rézkarcokat készítek főleg a nevezetes épületekről. Megpróbáltam a vásárlók fejével gondolkozni, hogy vajon mit kedvelhetnek, de nyilván nem tudtam meghazudtolni magam; azt csinálom, amihez kedvem van, és így jönnek létre ezek a kis épületpraktikák. Nem biztos, hogy mindig sikerül a közönség számára hízelgőt készíteni, de talán nem is ez a legfontosabb.

Természetesen, teljes mértékben nem lehet a közönség kedvében járni. S azt is mondták fővárosi művészek, hogy a nagyobb vásárokat eluralja a giccs.

– Nagyon remélem, hogy giccset nem csinálok, de szemléletbeli változás megfigyelhető a szuvenír jellegű és az egyéb alkalomra készült rézkarcaim között. Ihlető forrásom az építészet, így nem hazudtoltam meg magam a kecskeméti épületek ábrázolásával. Mindig is jobban izgattak a kis részletek, a tetők, a lépcsők – tehát aki ismeri az épületet, rájön, hogy az onnan való, de ezek nem nagytotál művek, amiket közönség jobban kedvel. Így a szuvenírekeken egészében jelenítem meg az épületeket.

Válságokra a válasz: végigmentem az El Caminón

Több, az interneten is fellelhető képén látok csigalépcsőket? Ezek mit szimbolizálnak?

– Néhány évvel ezelőtt rájöttem, hogy a lépcsőkhöz való vonzódásom nem csak az építészet iránti rajongásomból ered, vagy hogy eredetileg matematika szakon végeztem, és izgatnak a szerkezetek, melyekben meglátom a szépséget. 2013-ban végigmentem a Caminón, s a lépcsőket járva, az a gondolat fogalmazódott meg bennem, hogy egy épület lépcsőháza sosem az, ahová meg akarunk érkezni, nem a végpont, hanem a lépcső összeköti a lenti és a felső világot. Úgy érzem, hogy folyamatos útkeresésében, útközben vagyok, sosem azt, hogy megérkeztem volna valahová. Líraibban kifejezve: a lépcsők a lelkem ablakai.

Tanárnőnek jelentem, készültem: a Szent Jakab zarándokút spanyolországi szakaszát tette meg. Miért tesz meg több mint 700 kilométeres utat gyalog egyedül egy művész? Mostanában sokszor reklámozzák könyvekben, kereskedelmi tévékben az El Caminót, és így kissé divattá degradálódott annak megtétele.

– Több tényező együttes közrejátszása késztetett az út megtételére – nem a divat. Az egyik az

életközepi válság, amikor belefáradunk abba, amit csinálunk. Esetemben a tanításról van szó. A másik: gyermekeim felnőtté válásával kicsit fölöslegesnek éreztem magam. Feltettem a kérdést: mi a dolgom, ha nem kell már gyermeket nevelnem, és a tanítástól kissé megcsömörlöttem? 50. születésnapomat nagy utazással kívántam megünnepelni. Eredetileg Indiára, Kínára gondoltam. Közben spanyolul kezdtem el tanulni – lyukas óráimat hasznosan akartam kitölteni, és egy spanyol nyelvet oktató kollégám fölajánlotta, hogy foglalkozik velem. Rájöttem, hogy bizonyára azért tanulok spanyolul, hogy nem a Távol-Keletre kell utaznom, hanem a Caminóra.

Hisz a véletlenekben?

– A sors néha „küld” számunkra kapaszkodókat, amiket vagy észreveszünk, vagy nem. Én észrevettem és 3 és fél évig készültem a Caminóra. A készület újra hittel, erővel vértezett fel; tudtam, van miért tanítanom, leküzdeni az akadályokat, és alkotó tevékenységemre is pozitívan hatott. Jelenleg Kecskeméten művészeti szakgimnáziumban elméleti tárgyat, művészettörténetet tanítok, hatalmas odaadással. Nagyon szeretem a középkori épületeket, melyekből sajnos elég kevés található Magyarországon. Vágytam arra, hogy úgy járjam végig a Caminót, hogy láthassam a középkori katedrálisokat, kolostorokat, s közben sokat fotózzak. Azt is tudtam, hogy a fotók alapján itthon majd rézkarcsorozatot, vagy festményeket készítek.

Megváltoztatta valamiben az El Caminó?

– Nem érzem, hogy megváltoztam volna, de sok mindenben megerősített; abban, hogy

továbbra is az eddigi utamat járjam, és ne térjek le róla akkor sem, ha időnként falakba ütközöm.

Mit értsek a falakba ütközés alatt? Nem vásárolnak öntől, nem fogadják el pályaművét?

– Néhány példa: szerettem volna gyakorlati tárgyat oktatni, de nem engedték. Bizonyítani akartam, hogy igenis képes vagyok rá, majd rájöttem, nem kell ezt erőltetni, hanem azzal foglalkozzak, ami tényleg örömmel tölt el. Grafikáimat, festményeimet sosem azért készítem – kivéve a szuveníreket –, hogy azt megvásárolják. Pályázat során természetesen arra koncentrálok, hogy a mű megfeleljen a kiírásnak, de úgy, hogy ne tagadjam meg magam. Rajz-, majd művészettörténet-tanárként pedig folyamatosan ennek a területnek az elismertségéért küzdök. Állandóan harcoltam azért, hogy elismerjék, mennyire fontos a vizuális nevelés, és ezt a gimnáziumokban is vegyék jóval komolyabban. Ez nem mindig sikerült, tehát ezen a téren is falakba ütköztem.

Említette az építészet iránti rajongását. Mennyire tartja fontosnak a szűkebb és tágabb pátriánk épített örökségének megismertetését? Hiszen sokszor úgy megyünk el egy klasszikus, szép épület mellett, hogy fogalmunk sincs annak építőjéről, eredeti és mostani funkciójáról.

– Egyformán fontosnak tartom a régi és az új épületek megismertetését. Nem jó a múltban ragadni, de természetesen a múlt megismerése nélkül nem létezik jövő. Folyamatosan azt az egyensúlyt keresem, hogyan legyek 21. századi művész úgy, hogy megőrizzem a múlt értékeit.

Tanítványaimnak is ezt a szemléletmódot szeretném átadni, ezért szerveztem számukra hazai és külföldi kirándulásokat. A kirándulások közben diákjaim sokkal többet láttak a világból, mint a tantermi diavetítések során.

Jobban kéne segíteni hazánkban a városképet meghatározó épületek megmaradását

Nem vitatom, hogy az új épületeket meg kell ismerni. Viszont azt látom, hogy több városban, kerületben eléggé eklektikus az utcakép. Egy lepusztult épület mellett ott áll egy szép modern. Ez a főépítészek, városvezetők felelőssége?

– Más szabályzókat kéne bevezetni. Tanítványaimnak sokszor megemlítem, hogy a toszkán San Gimignanóban a 14. század óta nem adtak ki építési engedélyt – ettől még ez a középkori település nem skanzen, hanem lakott település, ahol mai színvonalon élnek. Viszont nem tiltják meg a belső átalakításokat, az utcaképet tartják jóval fontosabbnak. Sokkal jobban kéne segíteni hazánkban is a városképet meghatározó épületek megmaradását, s közben egészítsék ki az új tulajdonosok igényeik szerint. Spanyolországban is láttam sok olyan kolostort, amit megőriztek eredeti formájában, de hozzáépítettek az aktuális trendnek megfelelően, és ízlésesen, mert egy új funkciót kaptak.

A rajzórákat a diákok és szüleik általában nem veszik komolyan, mondván, abból úgysem szokás megbukni. Hogyan lehet a tanulók figyelmét felkelteni a rajzra, a vizuális kultúrára?

– A rajztanárnak „ezer fokon kell izzani” ahhoz, hogy abból „pár fokot” megérezzenek a diákok. Leegyszerűsítve, ha a tanár közönyös, egykedvű, akkor diákjai nem lesznek lelkesek. Ha minden egyes osztályban csak 2-3 tanulóhoz jut el, amit szeretnék, az már siker egy gimnáziumban. Művészeti középiskolákban természetesen nagyobb a súlya a rajznak, a művészettörténetnek, mert ezekbe az intézményekbe eleve az ilyen tárgyak iránt érdeklődők jelentkeznek. Sajnos sokszor ők is úgy gondolkoznak a művészettörténetről, hogy nem szükséges megismerniük az elődök alkotásait.

Egyáltalán észrevesszük azt, ami szép? Létezik a szép, mint esztétikai kategória?

– Egységes kategória nincs, de az ízlésnevelésen belül törekedhetünk arra, hogy az emberek abban is lássák meg a szépet, amitől eleve idegenkednek. Hiszen egy új épület látványát általában nehezen szokjuk meg. Sokat beszélhetnénk a közízlésről. Utazásaim során azt tapasztaltam, hogy a franciáknál az esztétikum iránti érzéket már a kisgyermekekbe belenevelik. Persze nem lehet általánosítani, de az bosszant, mikor minden ízlést elkerülve toldozgatnak-foltozgatnak.

Nem lesz mindenkiből Picasso vagy Munkácsy, de hogyan tudja azokkal is megszerettetni a rajzot, akik úgy hiszik, nincs kézügyességük, s félnek bármit is lerajzolni, mert félnek, hogy kinevetik őket?

– A vizuális kultúrának csak egyik része az alkotás, a másik a befogadás. Mindig adtam elméleti és gyakorlati jegyet. Aki nem volt jó az egyik téren, azt arra biztattam, hogy kompenzálja azt a másikkal. Így hármas osztályzatnál rosszabbat nem is adtam. Jelenleg nagyon sok olyan technika áll rendelkezésünkre, ami látványossá tehet egy munkát az osztályteremben akkor is, ha rajzilag az nem precíz. Nem várhatjuk el, hogy az anatómiát tökéletesen ismerjék a gimnazisták, vagy perspektivikus ábrázolásuk hibátlan legyen, de mindig segítettem számukra példákkal, átrajzoltuk az ablaknál a kontúrokat, ezzel is meggyorsítottuk a folyamatot. Ezáltal olyanok is szívesen kapcsolódtak be az órai munkába, akik úgy hitték, ügyetlenül rajzolnak.

A rajzról térjünk rá az írásra. Mi késztette 7-8 éve a blogírásra?

– Először csak saját alkotótevékenységemről írtam, majd éppen a példamutatás miatt röviden leírtam, hogy egy-egy kiállítás miként hatott rám. Tapasztaltam, hogy diákjaimban nincs meg az igény, hogy önmaguktól elmenjenek egy kiállításra. A blogbejegyzések által azt akartam bizonyítani számukra, nem csak beszélek az órákon, hanem tényleg megtekintem a kiállításokat – nem kötelességből, hanem mert örömem telik ebben –, és azokról beszámolok. Majd egyre személyesebb lett ez a blog, az iskoláról is szólt, s bizony nem tetszett igazgatóimnak, ha kritikai hangot ütöttem meg. Azt tanácsolták, hogy ezt ne tegyem, így ezután csak az alkotótevékenységről írtam. Bevallom, belefáradtam a blogírásba. Annak viszont örülök, hogy sokan visszajeleztek, volt tanítványaim közül is; végre van egy olyan orgánum, amelyik a kecskeméti kiállításokról szól.

Beszéltünk már arról, hogy hobbija az utazás. Ez azt jelenti, hogy a külföldi utakon megismert trendeket beépíti alkotásaiba?

– Szeretek utazni, de nem tartom magam olyan szakértőnek, aki felsorolja a világ képzőművészetének trendjeit. Azt azért látom, hogy néhány évtizede elfordultak a hagyományos táblaképfestészettől, szobrászattól, és a videó installációk készítése lett a „trendi”. Mostanra érzékelhető a visszafordulás a figuralizmushoz. Ezen nem kell csodálkozni, mert a művészettörténet folyamatos hatások és ellenhatások láncolata. Kiállítások kapcsán két dologért rajongok, az egyik, mikor olyanra találok, akivel hasonló a témánk, a lelkületünk, a másik véglet, mikor azt mondom: én biztos nem tudnék ilyet alkotni.

Az utazások során tapasztaltak alapjai lehetnek egy sorozatnak is? Gondolok az El Caminóra.

– Születtek utazások ihlette művek, de nem dokumentációs céllal. Előfordul, hogy évek telnek el az utazásélmény és az alkotás között. Az El Caminónál már tudatos volt, hogy minden napra rézkarcot készítsek – ez alkotja a 42 darabos sorozatot. Legutóbbi sorozatom témái a kőszobrok, amelyek legtöbbször épületeket díszítenek. Eddig az építészet adta a képeim témáját, de azért ez is kötődik ehhez. Ezeknek is mind a fotók a „mankói”. Főleg, mert fiam kőszobrász-restaurátorként végzett, és számára le kellett fényképezni a szobrokat. Leányom is művészeti pályára készült, szépen akvarellezett, de végül is a gazdasági szféra felé vitte az útja.

1998-ban textiltanári szakon végzett. Az interneten egyetlenegy textil-munkáját sem látom. Ez az én figyelmetlenségem?

– Nem az. Amit említ, az az Iparművészeti Egyetem, mai nevén Moholy-Nagy Művészeti Egyetem posztgraduális három éves képzése a főiskolát végzett rajztanárok számára. Viszont évente más szak indult, amikor jelentkeztem éppen a textil volt soron. Foglalkoztunk nyomott anyagtervezéssel, szövéssel, varrással, divattal. A mai napig varrok magamnak, családtagjaimnak, de a textil nem vált számomra az önkifejezés eszközévé.

Mások a témái grafikáinak, festményeinek és rézkarcainak?

– Mindig valós élmény- és látványvilágból indulok ki. A fő téma ugyanaz: az épített környezet. Néha azért más a tematika, így egy kerti szék és annak árnyékai. Ha arra nagyon ráfókuszálok, szinte absztrakt képet kapok. Volt már arra példa, hogy egy kedvelt motívumot rézkarcban és festményben is elkészítettem.

Inkább megveszik a rosszabb, de nagyméretű festményt, mint a jobb grafikát

Azt vettem észre, ha egy csoportos kiállítást megnézek, akkor a festmények kerülnek előtérbe, míg a grafikák valahol eldugva, egy kis helyre. Miért van ez? Talán a kiállításrendezők úgy gondolják, hogy nagyobb festménnyel lehet becsalogatni a közönséget?

– Köszönöm a kérdést. Éppen emiatt kezdtem el 18 éve festeni a nagyméretű festményeimet, az akkori Téli tárlaton rögtön díjat is kaptam. Azt vettem észre, hiába adok be a tárlatokra jó grafikát, akkor is eldugják a hátsó terembe. Akkortájt szitanyomatokat készítettem, de aztán nem volt olyan műtermem, ahol szitázni tudtam volna, festeni viszont a rajzszertárban is tudtam, még nagy méretben is. Azt nem tudom, hogy a grafikát miért nem becsülik meg kellően. Holott a Magyar Nemzeti Galéria Keretek között című kiállítása éppen azt példázza, hogy 1950-es, ’60-as években vásároltak grafikákat, hiszen a tömegekhez ez a művészeti ág jutott el. Most pedig – tisztelet a kivételnek – nem vásárolnak grafikát, hanem inkább egy színes festményt, még akkor is, ha annak művészeti értékére kisebb. Sőt sokan inkább posztert vesznek. A Műhely Művészeti Egyesület, melynek tagja vagyok, kétévente rendezi meg Kortárs Költészet – Kortárs Grafika kiállítását, s egyszer felvetődött a taggyűlésen, hogy ne csak grafikákra írjuk ki ezt a pályázatot, akkor erőteljesen hangoztattam: ezt semmiképpen sem helyeslem, mert ez végre egy olyan lehetőség, amikor csak grafikákat és mai grafikákat állítanak ki.

Többször szó esett Kecskemétről. A megyeszékhelyen és vonzáskörzetében sok kiváló képzőművész alkot. Mennyire összetartóak?

– Inkább összetartóak. Amikor közös vagy cserekiállítást rendezünk szentendrei, szegedi vagy debreceni művészekkel, azt látjuk, más alapon szerveződtek az ottani körök. A Kecskeméti Képzőművészek Közösségében minden képzőművészeti ág és stílus művelője képviselteti magát. Azt nem állítom, hogy a közösségen belül ne lennének néha nézeteltérések, viták, de jól működik Balanyi Károly grafikus- és zománcművész kiváló vezetésével. Egyik célunk, ha nem a legfontosabb, a művészeti értékek védelme és hatékony megjelenítése a város életében.

A mai képzőművészeti korszakot egyesek izmusdúlásnak titulálják, mások pedig azt mondják,

hogy nincs egységes stílus, mindenki abban alkosson, amiben tud. Művésznő milyen stílusirányzat képviselőjének tartja magát?

– Nem kategorizálom magam. Egyik kiállításon a megnyitó beszédet tartó a képemet konstruktivistának nevezte, amin megdöbbentem. Az igaz, hogy világos szerkesztés jellemzi műveimet, de több érzelem van bennük, mint a 20. század elejei konstruktivistákban volt. Érződik rajtuk, hogy női munkák, akkor is, ha időnként eléggé szikárak a szerkezetükkel.

A „női munkák”-on felkaptam a fejem. Nagyon sok a képzőművészetben alkotó hölgy kikéri magának, hogy művésznőnek szólítsák, mert azt mondják, ugyanolyan művészek, mint a férfiak.

– Ez egy örök téma. Amit mondtam, azzal arra utaltam, hogy a nőiséget kifejezi az, hogy másként nyúlok hozzá a szikár elemekhez is. Tehát érzékenységre gondoltam. Abban is látok különbséget, hogy miként fest egy férfi, és miként egy nő. Nyugodjon meg, én nem sértődöm meg a művésznő megszólításon. Egy előadásra ki kellett gyűjtenem, hogy a női és a férfi művészek alkotásainak vásárlói ára között óriási a különbség – nem csak nálunk, ez az egész világra vonatkozik. Talán éppen ezért tiltakoznak a nemünkhöz tartozó művészek, hogy a „nő” jelzőt ne tegyék nevük mellé, mert már „leértékelik” a munkáikat.

Attól, hogy akár nő, akár férfi elvégez egy művészeti egyetemet, máris művésszé válik, vagy kell ahhoz valami más is?

– Szükséges az alkotás iránti vágy. Jól tudom, hogy húszas éveimben ez hiányzott belőlem. Akkor annyi minden más lekötött, hogy alkotással elvétve foglalkoztam. Gyermekeim születése után éreztem, hogy valami még hiányzik az életemből, s ez volt az alkotás. Amint említettem hosszú ideig csak az iskolai szünetben alkothattam, ami feszültséggel járt, mert várnom kellett, amíg, ami bennem van, azt „kirajzoljam”. Most már sokkal több időm jut művészi munkára. Ehhez át kellett programoznom az agyam, mert anyukámtól azt tanultam; először a kötelesség, azután a szórakozás. Mivel az alkotó tevékenységet évtizedekig szórakozásnak vettem, ezért a teendők mögé került. 2010 körül viszont elhatároztam, az alkotás is kötelességem, s azóta következetesen ezt az utat járom.

Medveczky Attila